

AZ ESKÜDTSZÉK PROBLÉMÁJA.

SAJÁTSZERŰ A HELYZET az esküdtbíráskodás megítélése körül az egész világon. Egyik helyen mint a nemzeti talajból kinőtt intézményt őrzik, a másik helyen mint szükséges rosszat tekintik, vagy jelentőségéről nem is vitázva közönyösen haladnak el mellette. Aligha csalódunk azonban, amidőn úgy jellemezzük a helyzetet, hogy mindenütt tisztában vannak az esküdtszéki intézménynek, mint igazságszolgáltató szervnek tökéletlenségével, minden országban feltűntek ugyanis oly esküdtbíróági ítéletek, amelyek gyanút és kételkedést idéztek elő az esküdtszék alapeszméjén^ helyességét illetőleg. Ez az alapeszme: a nép cselekvő részvétele az igazságszolgáltatásban, régtől fogva politikai jelszó, majdnem dogma lett. így magyarázható, hogy az esküdtszék teljes kiküszöbölését mindenkor kényes kérdésnek tartották, bár hovatovább a kérdés megítélésében mértékadó tényezők nem titkolták ama meggyőződésüket, hogy az esküdtszék válsága következett be, mert a modern igazságszolgáltatás követelményeinek megfelelni nem tud többé.

Mióta a nagy francia forradalom átültette a kontinensre Angolországból az esküdtszéki intézményt, állhatatos propaganda hirdette, hogy ez az intézmény a szabadság és demokrácia kelléke, sőt több ennél, nagy szimbolikus jelentőségében maga a „népfenség apoteózisa“.

Ki tagadhatná azonban, hogy az esküdtszék tisztán és kizárólag igazságszolgáltató intézmény. Célszerűségének eldöntését tehát csak annak az egyetlen szempontnak lenne szabad irányítania, vajjon létesítése és működése valóban megfelel-e az igazságszolgáltatás nagy állami érdekének, a társadalom biztonságának, vajjon a népbíráskodás inkább megfelel-e az anyagi igazság kiderítése és a méltó büntetés kiszabása elvének, mint a hivatalnok-bíráskodás?

Mindamellett az esküdtbíráskodás kérdése a politikai szószékek annyira kedvelt témája lett, hogy a kérdésnek az igazságszolgáltatás szempontjából való megvitatása teljesen háttérbe szorult. Behozatalát vagy eltörlését mindannyiszor politikai megfontolások szerint határozták el.

A régi, harmadik rendbeli forradalmi mozgalmaknak zászlajára mindenkor fel volt írva az esküdtszék követelése, diadaluk idején siettek azt megvalósítani, míg a restaurációs idők siettek azt eltörölni. Ám az idők folyamán mégis csak elfogadott tétellé lépett elő az az állítás, hogy az esküdtbíráskodás a szabadság és demokrácia követelménye. Így lett állandóan elterjedt intézménnyé az egész világon. Nálunk tudvalevőleg 1848 óta állt fenn az esküdtszék sajtóügyekben, 1900-ban a közönséges és ügynevezett főbenjáró bűncselekményekre is életbeléptették. A háború kitörésével az ország nagyobb részében felfüggesztették működését, 1919 óta pedig a felfüggesztés kiterjesztésével az esküdtszék az egész ország területén szünetek. Csak futólag említjük meg, hogy az esküdtszéki intézmény kiterjesztése nálunk is abba az időbe esett, amikor az egész közvéleményt az esküdtszéki intézménnyel kapcsolatos politikai jelszavak hatása alá helyezték. Úgyhogy, amint egy akkori országgyűlési képviselő utóbb mondotta, az esküdtszéki intézmény ellen bármily tárgyilagosan is felszólalni egy lett volna az elmaradottság és feudális gondolkodás vádjainak kihívásával.

Ma, midőn Magyarországon bizonyos mozgalom van kialakulóban az esküdtszéki bíráskodás visszaállításának követeléséért, megint csak ugyanazokat a rég elismételt jelszavakat halljuk, hogy az esküdtszéki bíráskodás a közszabadságok hathatósabb védelme érdekében szükséges; a nép részvétele az igazságszolgáltatásban, mondják, a függetlenség és részrehajlatlanság egyik alkotmányos biztosítója. Arról, hogy némi figyelemmel hazánk különleges viszonyaira is, hasznos és célszerű-e az esküdtbíráskodás, nem szorul-e újabb visszaállítása előtt reformra s egyáltalában nyereség-e vagy veszteség újabb működése az igazságszolgáltatásra minden állampolgárnak annyira fontos érdekeiből, erről a legfontosabb szempontról senki sem beszél.

Minden elfogultság nélkül megállapíthatjuk, hogy elég kis kör az, amely magát „nép”-nek nevezve vagy „a nép” szószólójaként követeli az esküdtbíráskodást. Maga a nép ugyanis sehohsem hallatja szavát ebben a kérdésben. Sőt mi több, a nép, tehát a nagy tömeg éppen nem rokonszenvezik az esküdtbíráskodással, sőt magára nézve igen kellemetlen tehernek tekinti. Nemcsak Magyarországon általános jelenleg ez, hanem a külföldön is, ahol könnyen találkozunk az esküdtszéki intézményben való részvétel, sőt az attól való szabadulásra irányuló törekvés is szembeötlő. Egyelőre hagyjuk figyelmen kívül a kérdésnek ezt az oldalát s közeledve a kérdés valódi érdeméhez, vessünk pillantást arra,

ami az esküdszék jogosultságát egyedül lenne alkalmas megokolni, hogy tudniillik az esküdszék függetlenebb és részrehajlatlanabb bíraskodás-e, mint a hivatalnok-bíraskodás.

E kérdés vizsgálatánál nyomatékosan fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a tömeglélektan újabb tudományos eredményei önmagukban elengedhetetlen követelménnyé tennék az esküdszéki intézmény alapelveinek felülbíráását. Elegendő csak Le Bon érdekes műveinek sorozatára hivatkozni, hogy leleplezzünk számtalan tévedést és teljesen üres szólamnak bizonyult tanítást, amely az esküdbíráskodás érdekében ma is közkeletű forgalomnak örvend. (Mit sem változtat ezen az, hogy Le Bon kifejezetten híve az esküdbíráskodásnak, mert ezzel Le Bon önmagával kerül ellenmondásba s csak tudományos működését lekicsinylő bírálóinak szolgáltatott érveket önmaga ellen.) Vargha Ferenc, a nagy magyar büntetőjogász, már több, mint négy lusztrum előtt, mikor még divat volt Magyarországon az esküdszéki intézményt a modem haladás útjelzőjeként dicsőíteni azon az alapon, hogy más művelt államokban is megvan, a modem jogfilozófia érveinek gazdag csoportosításával fejtette ki egyik munkájában a következőket.

Míg a szakbíró köteles megindokolni ítéletét és számot adni azokról a tényezőkről, azokról a tárgyaláson felmerült bizonyítékokról, amelyekre alapítja ítéletét, addig az esküdnél ellenőrizhetetlenek az ítéletet megalkotó tényezők, mert senki sem kérheti tőle számon határozatának indítóokát. A tárgyilagosság helyett nyugodtan vezetheti magát az esküdt az érzelmek szeszélyes játékával, a bizonyítékokat akár álmképekkel is helyettesítheti, hiszen egy német bíróság ki is mondta, hogy nem semmiségi ok az, ha az esküdt a tárgyalást átaludta. Az esküdt figyelme korántsem a szakértő figyelme a tárgyaláson, figyelmenek forrása mindenkor csak az érzelem. Természetes oka van ennek, hiszen az esküdt nem ért a joghoz, figyelmét tehát nem kötheti le az a feladat, amely jogállamban az igazságszolgáltatás egyetlen feladata: a jog érvényre emelése. A jogot csak azok emelhetik érvényre, akik a joghoz értenek. Fűzzük mindehhez még azt az általános, mindenki által ellenőrizhető tapasztalati tény, hogy az esküdt az előtte lefolyt különösen hosszadalmasabb főtárgyalást, mint szakértelmén és mindennapi életén kívülálló dolgot, fegyelmezetten és a lényegre irányuló módon figyelemmel kíséri képtelen.

A független és részrehajlatlan bíraskodás biztosítása tehát az esküdbíráskodásnál az avatatlanságnál fogva nagyon rosszul áll. Nem kell-e már ennek folytán is meg-

fontolásra ajánlanunk Faguet szavait: „Az esküdtszék nem egyéb, mint a kontárság kultuszával való mesterkedés.“ Válóban, nem kiáltó fonákság-e az, hogy az állam összes polgárainak érdekeire Való hivatkozással követeljünk egy intézményt, amely szakképzettséget igénylő ügyek elbírálására legyen illetékes, holott erre szakképzettsége egyáltalában nincsen? És ha szakképzettsége nincs, vájjon van-e erkölcsi hivatottsága? Vájjon lehet-e ellenőrizni az erkölcsi hivatottságot az esküdtlajstromok összeállításánál? Nagyon jellemző erre vonatkozólag egy francia publicistának minap megjelent értekezése, amelyben megállapítja, hogy a tizenkét esküdt gyakran tesz tanúságot a társadalom védelme iránt való teljes érzékletlenségéről és e miatt reformot sürget a „recrutement vicieux du jury“ miatt. Kötve hisszük, hogy az esküdtlajstromok összeállításában való bármily aprólékos és sokféle szempont szerint igazodó válogatás sikerre vezetne.

Az erkölcsi hivatottság ellenőrzése a lehetőség határain belül csak a hivatalnok-bíróságnál valósítható meg.

De menjünk tovább. Azt mondják, hogy a hivatalnok-bíró függetlensége korlátolt, a kinevezésnek és előléptetésnek a kormányoktól függő rendszere miatt. Akik ezt mondják, két dolgot felejtnek el. Az egyik az, amire már Napóleon rámutatott, hogy a függetlenség biztosítéka nem annyira az intézményekben, mint inkább a lélekben, a jellemben van. A másik az, hogy a lélekben és jellemben független egyénekből álló bírói testülettel szemben a végrehajtó hatalom tehetetlen. Lehet egy kormány még oly mindenható, csak egyeseket jutalmazhat vagy büntethet, de képtelen arra, hogy egész testületeket vegyen üldözőbe, hogy az egész magisztrátusát kiselejtezze, elcsapja vagy akár soronkívülről léptesse.

Az ítélkezéshez ítélőképesség, fegyelmezett elme, kiinduló képesség, szakképzettség, jogérvék, igazságszeretet, tiszta jellem, sokszor nagy látókör s nem egyszer személyes bátorság szükséges. Vájjon miért lenne mindez jobban megtalálható az esküdtszékben, mint az elmozdíthatatlan hivatalnok-bíróságban? A hivatalnok-bíró fenséges hivatásának kifogástalan betöltéséhez nemcsak a benne természet-szerűleg kifejlődött erkölcsi emelkedettség köti, hanem köti egyéni becsületének féltékeny őrzése, jogász hírneve, a pálya dísze, valamint a hivatali és anyagi felelősség is. Mi köti az esküdtet? Távol van tőlem a priori elutasítani az esküdt felelősségének erkölcsi tényezőit, tudom, hogy vannak büntetőjogi tényezők is, de ne felejtjük el, hogy az esküdt véletlenségből bíró, ami nagy szó a kérdés meg-

ítélésénél. Vájjon nem tapasztaltuk-e számtalanszor itt és mindenütt, hogy az esküdtbíró ítélete is maga a véletlenség? Véletlenség? kérdezzük még egyszer. Vájjon nincs-e törvényszerűség abban, hogy a nép mindenkor szerette a hamis isteneket s azok a népbírák, akik állítólag a szabadság zászlaja alá szoktak tömörülni, vájjon nem váltak-e nem egyszer a legaljasabb zsamokság eszközeivé ítélkezésükben, amely mellett elbújhat a történelemben ismert minden kabinet-igazságszolgáltatás? Sokrates kezébe a méreg-poharat ezek a népbírák adták és mit szólunk arról a népről, amely a zsidó főpapi oligarchia alantas eszközévé alacsonyodva az igazság nevében üvöltötte a Megváltóra a „feszítsd meg“-et? Emlékezzünk a nagy francia forradalom népbírúinak iszonyatosságaira s a moderm bolsevizmus forradalmi törvényszékének székeiben ülő orgyilkosokra! A nép bírászkodása volt ez, szabad polgárok szabad lelkiismeretével!

Bármit mondjanak a politikai jelszavak jóhiszemű terjesztői vagy fufangos gyárosai, a nép maga is tudja azt, hogy a nép bírászkodásában nincs meg az az erkölcsi és anyagi biztosíték, amelyet ő jogainak védelmében az igazságszolgáltatástól vár. A nagy tömeg ösztönösen fél a népbírászkodástól s lenézi azt. Nagyon jól tudja vagy érzi, hogy az esküdtszékben kasztok, sőt klikkek, pártok és érdekkörök, vidékek és országrészek képviselői fognak ülni, akik aligha fogják eldobni maguktól azt a szellemi és lelki determinációt, amely mindebből ered. Nem is akarják eldobni, ez egészen bizonyos, de nem is tudják. A függetlenség és részrehajlatlanság eszménye tehát sohasem fog felragyogni a maga tökéletességében az esküdtszék padjain. Ellenben merem állítani, hogy ha az elmozdíthatatlan hivatalnok-bíró anyagi függetlenségét kellőképpen biztosították, nem akadna az országban egyetlen ember, aki pártatlanságában és részrehajlatlanságában kételkedni merne.

Az esküdtbíráskodás egyik lelkes és tekintélyes híve, híres író mondotta egyszer: Ha súlyos bűncselekmény miatt hamis vád alatt állnék, felmentésemet inkább remélném az esküdtszéktől, mint a szakbírástól. A híres író itt bizonyára arra gondolt, hogy az esküdt, mint ember és polgár, nagyobb rokonszenvvel nézné őt, az ártatlanul vergődőt, mint a formulák szerint való gondolkodásra berendezkedett szakbíró. A magam részéről szívesen elismerem, hogy jaj annak, akinek sorsa bizonyítékok mérlegelésétől függ. Ámde a bizonyítékok mérlegelését százszor szívesebben bízom a logika serpenyőjét kezében tartó szakbíróra, mint az érzelmi hatásokból kiinduló esküdt-

bíróra. A formuláktól pedig nem félek, mert a legegyszerűbb iparosmester szakképzettsége is formulákon alapszik. Ez tehát nem mond semmit. Ellenben sokat mond az, hogy ellenfelem kitűnő szónok a tisztában van a lélektannal. Még többet mond az, ha ellenfelem ügyes és fűrfangos ember, aki ellenem, az ártatlanság dermedt egyszerűségében védekező ellen síró árvákat és ájuldozó özvegyet vonultat fel, mert ebben az esetben majdnem bizonyosan veszve vagyok. Százszor inkább teszem tehát sorsomat, bárki vagyok, a szaktudás kezébe, mint az avatatlanságéba, amelynek jószándéka is ártalmas lehet.

Az esküdtszéki intézménynek némi népszerűséget adott a felületes bírálók szemében az a sokszor megható és színpadias felmentés, amit esküdtbírák nagy lelki rázkódtatások hatása alatt súlyos bűncselekményeket elkövetők ügyeiben mondtak ki. Ezen a filmen a gyermekgyilkosságba sodródó cserbenhagyott leány, a féltékenység törével gyilkolók, az uzsoráson bosszút álló kiszípolyozott adós, valamint általában a szerelmi drámák véres hősei vonulnak fel. Ezeknek az eseteiből merítették azt az érzést, hogy az esküdtbíró felülemelkedik a törvény rideg szavain, míg a hivatásos bíró ezt nem teheti meg, a „társadalmi igazság“ tehát ilyen esetekben megjavítja a törvényes igazságot. Ez az érvelés teljesen téves. Mindenütt belátták már, hogy az esküdtszék ilyen irgalmi és kegyelmi tényeivel a társadalom nem sokat nyer, ha mindjárt az ilyen esküdtszéki ítélet a társadalom többségének helyesléseivel találkozik is. Ellenben igenis, fontos elvek és igazságok szenvednek súlyos és nem egyszer beláthatatlan következményű sérelmeket az ilyen ítéletekkel. Megtörtént például az is már, hogy egy ilyen felmentett gyilkost, a megöltnek hozzátartozói a felmentés miatt való elkeseredésükben és hozzátéhetjük, megbántott igazságérzetükben, családjával együtt kiirtottak. Ez volt a „megnyugtató“ esküdtszéki ítélet befejező, de sajnos, nem végső akkordja.

Nem lehet említés nélkül hagynunk, mert fejtegetéseink kitűnő megvilágításául szolgál, azt a három esküdtszéki ítéletet, amellyel kevéssel ezelőtt rövid egymásutánban a bécsi esküdtszék gazdagította az esküdtbíráskodás változatos történetét. Két bűnperben egy-egy feleséggyilkosról, egyben pedig egy férjgyilkosról mondták ki a nem bűnöst, két bűnperben a tettes lelkéből valósággal az erkölcsi mocsár bűze hömpölygött ki a tárgyaló terembe, egyben pedig az ölésnek oly kevéssé méltányolható indoka derült ki, hogy a tett valósággal ravasz tervszerűség jellegét viselte magán. Az esküdtek a nyilvánosság világos felháborodásából

ítélve mind a három ügyben a szó szoros értelmében kihívták az általános jogérzetet. Mikor a legutóbbi esetben, a folyó év szeptember havában a mostoha leányával viszonyt folytató s az öregedő és kényelmetlen feleséget az útból eltévő férj ügyében meghozták a joggal botrányosnak mondható döntést, a Neue Freie Presse, tehát eléggé liberális lap, a következőket írta: „ó, tisztában vagyunk a tettes indító okával. De hol keressük a felmentés indító okát? Miféle törvény az, amely szerint ítélték a nép bírái? Bizonyára nem az írott törvény szerint, nem is az erkölcs, az értelem és az örök emberi parancsszavai szerint, legfeljebb az a törvény szülte ezt az ítéletet, amely elszömyűködésünkre újra és újra érvényesül, ez pedig semmi más, mint az esztelenség, „nach dem Gesetz der Serie“. A lap megkérdezte az egyik esküdtet, ugyan mi vezette őket döntésükben? Halljuk csak, mit válaszolt: „A vádlott oly rossz színben volt, hogy megszántuk őt. Ha megállapítjuk bűnösségét, szigorú büntetést szabnak ki rá s megöli szegényt a hosszú raboskodás. Inkább örültnek nyilvánítottuk tehát, hogy felmentsék.“ Mily nagy azonban a jól leülepedett jelszavak hatása, viszont megítélhető a lap véleményéből is. A lap ugyanis nem borzad el ezen az értelmi és erkölcsi anarchián, hanem egy új tetszetős szöveget eszel ki az esküdtszék védelmére, mondván: „Adjatok befolyást az esküdtnak a büntetés kiszabására, helyesen fognak ítélni, ha tudják, hogy helyesen fognak büntetni!“ A tisztán látó szem előtt azonban megújul a régi kép, amely örök bizonyítéka az érzelmi bíráskodáson alapuló esküdtszék igazságszolgáltató képtelenségeinek: ez a kép a tömegé, amely a gyilkosság elkövetése után meg akarja lincselni a tettest, de virágot szór útjára, amikor hónapok múlva bitófára viszi a törvényt.

Hogy tehát az esküdtszéknek, mint igazságszolgáltató intézménynek nagyon kevés köze van a politikai szabadsághoz, azt hiszem az eddig elmondottakból eléggé nyilvánvaló. Arra pedig, hogy a demokrácia nevében követelik ezt az intézményt, nyugodtan mondhatjuk, hogy ez az intézmény megfelelhet a demokrácia jelszavainak, de nem felel meg a demokrácia érdekeinek. A demokrácia érdeke megalapozni a tehetség, a hivatottság és jellem arisztokráciáját és üldözni a kontárság felmagasztalását. Az igazi demokrácia olyan, mint az ikonoklaszták kultusza. Nem bálványképekben van az üdvössége, hanem spiritualistának kell lennie. A demokráciának modem értelme távol áll attól, hogy pusztán politikai jelszavakkal cifrázzunk fel oly intézményeket, amelyek merő tagadásai az állampolgárok szellemi és erkölcsi erejének

izmosítását célzó tevékenységnek. A modern demokrácia alap gondolata az, hogy az állampolgár tisztán egyéni értékének megfelelő módon, menten minden más korláttól, részesüljön az államhatalom gyakorlásában, tisztán a polgári jogegyenlőség alapján. Miként egyeztethető ezzel össze az, hogy az állampolgár szakértelem nélkül bíraskodjék, ezt megmagyarázni bajosan lehet.

Magyarázat csak egy képzelhető s ez az, hogy az esküdtszéki intézmény követelése zűrzavaros politikai jelszavakon, jóhiszemű embereknek lángoló kifakadásain keresztül egyetlen tudatos akarat folyamánya. Bz a tudatos akarat az, amely a világot mozgató sok, összefüggéstelennek látszó eseményben képvisel egy szabályt, amely évezredek óta érvényesül az emberi dolgokban. Ez a szabály elengedhetetlenné teszi azt, hogy oda ahol rend van, ki ne tűzzék a felbomlás zászlaját, ez követeli a vallásos meggyőződés helyett az Isten-tagadás jogát, ez követeli a szakértelem helyett a kontárságot, a felelőség helyett a felelőtlenséget. Fényes példát nyújt erre a hírhedt Sacco és Vanzetti bűnesete. Ezt a két csavargó anarchistát az északamerikai Unió egyik államában gyilkosság miatt halálra ítélték. Az egész világon kitartó és konok propaganda indult meg szemmel láthatólag bolsevista irányítás mellett annak hangoztatásával, hogy a két halálra ítélt ártatlan s az ítéletet mint az amerikai osztálybíraskodás gyalázatos túlkapasát tüntették fel. Sehol sem árulta el ez a propaganda, hogy a halálos ítéletet esküdtszék hozta, amelyben a kapitalizmus képviselőjének legfeljebb egy szatócsojt lehetett tekinteni, a többi tag a munkásosztályhoz tartozott. Viszont adós maradt ez a propaganda azzal is, hogy a bűnügy iratait a világgal megismertesse tárgyilagos vélemény alakítása végett. Azt is láttuk, hogy a nyáron lezajlott bécsi zendülés is osztálybíraskodást emlegetve gyűjtotta fel a bécsi törvényszék épületét, mert nem tetszett neki egy esküdtszéki ítélet. íme, mondhatjuk, éppen azok az elemek, amelyek örökké támadják a polgári rendet s az elfogulatlanság és hozzáférhetetlenség biztosítékaként követelik az esküdtbíraskodást, feltámadnak, önmaguk elveit arcul csapva, az esküdtbíraskodás ellen! Az ilyen esetekben ki-pattan az a lélektani rúgó, amely az esküdtbíraskodás követeléseinek mélyében rejtőzik. Az esküdtbíraskodással megrendíteni akarják az állami élet egyik szilárd alapját, a jogszolgáltatást. Ne higgye senki, hogy az esküdtszék szeszélyességével és véletleneiktől függő ítélezéseivel Ők nincsenek tisztában. Tudják azt, hogy az esküdtszék ellenük is dönthet, de tudják, hogy gyakrabban fog dönteni az általános jogérzet

és az állam biztonsága ellen, amit a rendes bíróságról nem föltételeznek. Elég cinikusak azonban ahhoz, hogy az ellenük szóló döntést az esküdtszéki probléma háttérben hagyásával az államélet megzavarására használják fel. A társadalom eresztekeinek meglazítására irányuló örök hadjárat megnyilvánulásánál nem egyéb az sem, amikor gyökértelen intézményeket akarnak ráerőszakolni egy népre, ügyet sem vetve annak hagyományaira. Az ilyen, a nép szerves történetéből nem folyó reformok számtalan visszahatást szülnek, amely megzavarja a nemzet életét.

Az esküdtszéknek a véletlenre alapított és a változékonyság bizonytalanságával járó intézménye helyett oly állandó és szilárd igazságszolgáltató intézményre van szüksége az államnak és a nemzetnek, vagy mondjuk, az igazi demokráciának, amely nem különféle sorsolás és visszavetés megejtése után lesz független, hanem természeténél fogva az. Ez a nem félrevezethető és nem megfélemlíthető intézmény pedig nem lehet más, mint a nagyképzettségű, anyagilag független, elmozdíthatatlan bírói testület. Csak ennek szakszerű és erkölcsi hivatottsága a bíraskodásra, állhat felül a bírálaton. Angolországot, az esküdtszéki intézmény klasszikus hazáját hiába hoznák fel érvül. Az angol esküdtszék sem szervezeténél, sem hatáskörénél, sem az angol életben való jelentőségénél fogva a kontinens esküdtszékeivel nem lehet összehasonlítni. Különben is a legtöbb esetben vakmerő vállalkozás két különböző ország intézményeit azonos szempontok szerint megítélni. Az angol esküdtszék élén álló hivatásos bírónak az esküdtszékkel szemben oly jogköre van, amely sok esetben egyenes megsemmisülése az intézmény lényegének. így például feloszlathatja az esküdtszékét, ha verdiktje zavaros, kétértelmű vagy következtelen, sőt bizonyos esetekben akkor is, „midőn a jury egész viselkedése szabálytalan és aggodalmat keltő“. Ily korrekatívumok mellett valóban inkább el tudom képzelni az esküdtszéknek a normális étellel összefolyó működését. Mindenesetre ilyen rendszabályról lehet csak szó, ha az esküdtszék komoly reformjáról beszélünk, nem pedig olyanról, amit a fent említett bécsi lap ajánl, ami egyébként a magyar esküdtszéki jogba már régóta be van itatva (tudniillik két esküdtnak a büntetés kiszabásában való közreműködése).

Cikkemmel nem volt más céloom, csak az, hogy az elavult jelszavak ködös retorikájából kihámozzam az esküdtszék kérdését a pragmatikus bírálat számára.